

דברים

הפרזי גו'⁵. און דער חידוש אין די פסוקים איז, אז נישט בלויז די ערי הפרוות האט מען איינגענומען, נאר אויך די קריות, די ערים המוקפות חומה וועלכע זיינען א סך מער באשיצט.

אבער כד דייקת שפיר, איז דערפון א ראי' להיפך: פון דעם גופא וואס די תורה איז מוסיף אט דעם חילוק (צווישן "ערים בצורות חומה גו'" און "ערי הפרזי") אין א באזונדער פסוק, איז משמע, אז דאס וואס עס שטייט אין פריערדיקן פסוק דער שניני צווישן "עיר" און "קר", מיינט דאס אז אנדער חידוש (אין קרי' לגבי עיר). ובפרט אז דעם שניני פון "עיר" און "קר" זאגט שוין די תורה ביי מלחמת סיחון שלפני, און דארטן ווערט נישט דערמאנט דער חילוק פון "ערים בצורות חומה גו'" און "ערי הפרזי".

ולעיר אז ביי מלחמת סיחון זאגט דער פסוק בלויז "לא היתה קרי' גו'" — די רבותא פון אייננעמען די קריות, און

א. בפרשתנו, ווען די תורה איז מתאר ווי מ'האט כובש געווען סיחון וארצו, שטייט אין פסוקי, "ונלכד את כל עריו בעת ההיא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף גו', לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו". עדיז שטייט אויך ביי דעם כיבוש פון ארץ עוגי', "לא היתה קרי' אשר לא לקחנו מאתם".

פון פשטות לשון הכתוב, "לא היתה קרי'", כאטש פריער שטייט "ונלכד את כל עריו", איז משמע, אז קרי' מיינט נישט דאס זעלבע ווי עיר (און מזלזל זאגן אז תורה איז משנה פון עיר צו קרי' ליופי המליצה³). נאר דאס איז אן אנדער סוג — נישט אן עיר. און דאס איז דער פסוק מוסיף, "לא היתה (אפילו) קרי' אשר שגבה ממנו". . אשר לא לקחנו מאתם", נישט נאר האט מען כובש געווען די ערים, נאר אויך די קריות.

אין וואס באשטייט דער שניני צווישן "קרי'" און "עיר"? און וואס איז די רבותא אז אויך די קריות האט מען איינגענומען?

זיינען פאראן מפרשים וואס לערנען אז די רבותא פון קרי' אויף עיר איז, אז קרי' איז אן עיר מוקפת חומה, משא"כ עיר מיינט אן עיר פרוות — ווי דער פסוק זאגט גלייך נאך דעם "לא היתה קרי' גו' ששים עיר גו'²", "כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה גו' לבד מערי

(5) ג. ה.

(6) ראה רד"ק ירמ' מח, מא בפירוש "קריות". אבל ע"פ פירוש אא"פ לומר שזהו החידוש כאן. ופשיטא שאין לפרש כאן ע"פ פירוש הערוך ערך קרי' (בלשון קרי' שבביר פ"ח, ג) — כפר.

(7) ועוד: הרי במלחמת סיחון ועוג מפורש (חקת כא, כג. לג). ויצא לקראת ישראל, ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו, וכפרשיי (שם, כג — מתנחומא שם כג. במדבר פ"ט, כט) גבי מלחמת סיחון ד. נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כו' — ומאי נפקימ איכא בזמן המלחמה (אף דאילו הייתה חשבוני מלאה יתושיין כו' — רשי' חוקת כא, כג) דהיו הערים מוקפות חומה?

(1) ב. לד. שם, לו.

(2) פרשתנו ג, ד.

(3) ראה ראב"ע בלק ד, יז. רלב"ג שם. ועוד.

(4) וראה לקושי ח"ז ע' 12 ואילך. ח"ג ע' 86 ואילך.

(4) ראה צפע"ז מסעי לה, יא. מלבי"ם שם.

עפ"ז דארף מען אבער האבן ביאור:
אין די פסוקים שבפרשתנו איז קלאר אז
אויך די „ערים“ האבן געהאט „דיורין“,
ווי עס שטייט¹⁹, ונלכד את כל ערי בעת
ההיא ונחרם את כל עיר מתם והנשים
והטף, „החרם כל עיר מתים הנשים
והטף“²⁰. דארף מען זאגן, אז אין דעם
ענין גופא — בנוגע לדיורין — איז דא
א חידוש אין „קרי“ לגבי „עיר“.

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם
הביאור אין דעם דין ביי ערי מקלט „נת-
מעטו“²¹ דיוריהן מכניסין לתוכן כהנים
לויים וישראלים.

פון די טעמים וואס עס שטייט אויף
דעם אין מפרשים: דער ריטב"א²²
ברענגט בשם הרמ"ה אז דערפאר
ברענגט מען דארט כהנים לויים ויש-
ראלים „לפי שיש בהם מדת ענוה ורח-
מנות ולא יהיו שופכי דמים. וגם לא
ימסרו את הרוצח ביד גואל הדם“²³.

לויט דעם טעם, איז דער דאזיקער דין
נ"ד ווי די אנדערע תנאים שבערי מקלט
(אין גמרא און רמב"ם שם) „ערי“²⁴ מקלט
אין עושיין אותן לא עיירות גדולות ולא
כרכים גדולים ולא קטנים אלא עיירות
בינוניות ואין מושיבין אותן אלא במקום
שווקים ובמקום המים ואם אין שם מים
מכניסין לתוכן מים — וואס דאס אלץ
זיינען זייטיקע תנאים אין דער עיר
מקלט צוליב דער תועלת פון גולה²⁵.

ניט די רבותא אז מ'האט איינגענומען
„ערים בצורות חומה“ (כאטש אויך
בארץ סיחון זיינען מסתם געווען ערים
מוקפות חומה).

ב. דער בעל סדר הדורות (בספרו
ערכי הכינויים²⁶) טייטשט דעם חילוק
צווישן עיר און קרי „עיר נקרא אף
שאין בהם אוכלסין ודיורין אבל קרי
הוא ע"ש שיש בה בני אדם“²⁷ כמו"מ
קול הקרי הומה. און עפ"ז איז ער
מבאר דעם לשון²⁸ (ביי ערי מקלט)
„והקרייתם לכם ערים“ — „כי הערים
תעשו אותם קרי“²⁹ כמ"ש (ה)רמב"ם³⁰.
ערי מקלט אין מושיבין אותם אלא
במקום אוכלסין. נתמעטו אוכלסין מוסי-
פין³¹ נתמעטו דיורין מכניסים לתוכן³²
כהנים³³ לויים [וישראלים]³⁴.

(8) מערכת עיר.

(9) ראה גם אוה"ת חוקת (במדבר כרך ו) ע'
אמתק: עיר סיחון קרית סיחון ההפרש בין עיר
לקרי שדרים בה אנשים ע' עיר במשנה ספ"ה
דעירובין שאין בה דיורין כו'.

(10) להעיר גם מפרשי בלק כב, לט. תרגום
לירמי' שם.

(11) ע"פ ל' הכתוב מ"א א, מא (ושם: מדוע קול
גר).

(12) מסעי לה, יא.

(13) כבדאב"ע מסעי שם: והקרייתם מגזירת קרי'.

(14) הל' רוצח פ"ח ה"ח. והוא ממכות י, א.

תוספתא שם פ"ב, ג.

(15) כ"ה בערכי הכינויים שם. וברמב"ם „מוסיפין
עליהן“ כבמכות שם. ובתוספתא: מביאין אחרים
ומושיבין תחתיהם.

(16) כ"ה ברמב"ם. ובגמ' „מביאים להן“.

בתוספתא „מוסיף עליהן“.

(17) בירושלמי מכות פ"ב ה"ז, הוא להיפך:
נתמעטו דיוריהן מביאין אחרים תחתיהן אם אין שם
אוכלסין מביאין לשם כהנים לויים וישראלים.
ואכ"מ.

(18) בס' ערה"כ ליתא חיבה זו. וכן ליתא במקורו
בספר אהבת עולם.

(19) ב, לד.

(20) ג, ו.

(21) ל' הרמב"ם. וראה הערה 16.

(22) מכות שם.

(23) ולהעיר מחינוך מצוה תח.

(24) ל' הרמב"ם שם. ובמכות שם (ועד"ז

בתוספתא שם) — בכרכי שינויים. ואכ"מ.

(25) להצלתו — משום שלא „יהא רגל גואל הדם

מצוי שם ויארוב לו“ — פרשי' מכות שם בטעם

דלא כרכים גדולים: או לחיות — שימצא מוונות —

נאכמער איז דאס מוכח פון לשון הפסוק „והקרייתם לכם ערים“ און דער- נאך שטייט „ערי מקלט תהיינה לכם“. פון דעם איז מובן אז דער ענין פון „כי הערים תעשו אותם קרי“ איז נוגע צו דעם עצם ענין פון עיר, און דוקא דעמאלט איז חל אויף איר דער דין פון „עיר מקלט“²⁸ — „ערי מקלט תהיינה לכם“.

דארף מען פארשטיין: במה מחולק דער ענין פון „והקרייתם — הערים תעשו אותם קרי“, פון די אנדערע תנאים וגדרים וואס אין עיר מקלט?

ד. וי"ל די הסברה בזה: דאס וואס ערי מקלט זיינען קולט דעם הורג נפש (און דער גואל הדם טאר אים דארטן ניט הרג'נען), איז דאס ניט נאר מצד דעם וואס ער געפינט זיך אין די תחו- מים פון דער באשטימטער עיר (וואס דאס איז מגין אויף אים), נאר דאס איז פארבונדן און שייך צו דעם הורג נפש גופא: בשעת ער קומט אריין אין דעם „עיר“, ווערט ער א טייל פון דעם ציבור והכלל פון דעם עיר, ובמילא האט ער די הגנה פון דעם (זכות ה) ציבור²⁹ של עיר זו.

ווען רעכנט מען די גאנצע שטאט מיט אלע תושבים שבה אלס א קהל וצבור אחד — ווען דאס איז באופן של „קרי“, בשעת די שטאט איז מלא³⁰, מיושב כולו (או עכ"פ רובו) מיט דיורין, וואס לעבן

נאך א טעם שטייט אין אחרונים³¹: עס קען זיין אז אין דער עיר מקלט זאלן נח- רבה ווערן א סך גולים שרצחו, און די עיר זאל מער ניט קולט זיין, ווארום „עיר שרובה רוצחים אינה קולטת“³². דעריבער ברענגט מען דארטן אריין „כהנים לויים וישראלים“ צו ווערן תושבי העיר, בכדי זיי זאלן זיין דער רוב, און ניט די גולים.

לפי זה איז דער דין ניט קיין תנאי צדדי אין עיר מקלט, נאר דאס איז נוגע צו דער קליטה גופא; אעפ"כ איז עס נאר א תנאי שלילי — מאיז דערמיט שולל און מבטל דעם חשש אז די עיר זאל זיין רובה רוצחים.

דערפון אבער וואס דער בעל סה"ד פארבינדט דעם דין מיטן פסוק³³ „והק- ריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה“ — דער פסוק וואו עס ווערט געזאגט דער עצם דין וועגן ערי מקלט — איז משמע, אז עס איז א דין אין דעם עצם חלות דין עיר מקלט. ד.ה. ניט בלויז איז דאס ניט קיין תנאי צדדי (ווי די תושבי העיר וועלן זיך פירן מיטן גולה), נאר ס'איז אויך ניט א דין שלילי — צו מבטל זיין דעם חשש (פון יתרבו הגולים, ובמילא) אז די עיר וועט ניט קענען קולט זיין — נאר עס איז אז ענין חיובי וואס טוט אויף די קליטה פון עיר מקלט.

פרשי' מכות שם בטעם דאין עושין אותן טירין קטנים ושהי' במקום שווקים. — ובגמ' מסיים „מאי קרא (הטעם לכולם) — כפרשי' שם „דמתקנין להו לרוצחין דבר שצריכין לוי' ונס גר (ואתחנן ד, מב) עבדי לוי' מדי דתהוי לוי חיותא“.

ולכאורה טעם הריטב"א ע"ז שנתמעטו דיוריהו מביאין להם כהנים לויים כ"ה הוא יותר צדדי מזה.

(26) צפע"ג למכות שם.

(27) מכות שם ב.

(28) להעיר משר'ת צפע"ג (ווארשא) ס"ט נד — ב'

גדרים בקליטת ערי מקלט. דכאן העיר וכאן מחמת לויים.

(29) להעיר מחזא" (סט. ב) עה"פ (מ"ב ד, יג) בתוך עמי אנכי יושבת.

(30) להעיר מהדין (ובחיים פה, א) דכלי שרת אין מקדשין אלא שלימין . . אלא מלאין.

„מכניסין לתוכן“, אַלס תושבים קבו-
עים³⁶, אַלע סוגים פון כלל ישראל,
„כהנים לויים וישראלים“.

דער טעם דערפון איז מובן: מיט דעם
וואָס הרג נפש מישראל, וואָס אַלע אידן
זיינען „גוי אחד“, איין כלל, איין מצי-
אות, האָט ער אָנגערירט³⁷ כלל ישראל,
ובמילא האָט דער הורג נפש זיך מפריד
געווען פון כלל³⁸ און נאָכמער — ער
איז כסתירה ונלחם בו, און דעריבער³⁹
איז זיין הגנה (ו״ל אויך כפרתו⁴⁰) דורך
דעם וואָס ער ווערט אַ טייל פון כלל
ישראל, דורך'ן זיין אין דער עיר מקלט.

ה. עס שטייט אין ספרים⁴¹ אַז דער
„גואל הדם“ איז (אויך) מרמז אויפן
שטן⁴², וועלכער זוכט צו מקטרג זיין
אויף אַ אידן. בשעת אַ איד איז הורג נפש
בשגגה זוכט דער גואל הדם אים מעניש

דאָרט באופן של קביעות — ניט באק-
ראי, באופן עראי³¹; בשעת אָבער ס׳איז
נתמעט געוואָרן דיוריהו, איז בטל די
מציאות פון די יושבי העיר אַלס אַ צבור
אחד, ס׳איז נאָר כמה יחידים וואָס לעבן
אין איין מקום³².

ד. ה. די אַלע פרטים „אין“³³ מושיבין
אותן אלא במקום אוכלוסין, נתמעטו
אוכלוסייה מוסיפין עליהן, נתמעטו דיו-
ריהו מכניסין לתוכן כהנים לויים ויש-
ראלים“, זיינען תנאים וגדרים וועלכע
מאָכן אַז די עיר איז ניט סתם אַ שטאָט
וואו עס לעבן אַ סך יחידים צוזאַמען —
נאָר זי ווערט אַן עיר אחת וואו עס
לעבט אַ ציבור-מסוים.

ויש לומר אַז דאָס איז אויך דער טעם
וואָס „מכניסין לתוכן כהנים לויים ויש-
ראלים“, און מפרשים³⁴ פרעגן די קשיא
— פאָרוואָס דאָרף מען מכניס זיין אַלע
דריי? וע״פ הנ״ל איז דאָס מובן: די
הגנת (וקליטת) הצבור וואָס דער הורג
נפש בשגגה דאָרף האָבן, איז ניט נאָר
ער זאָל זיין אַ טייל פון, ער זאָל זיין
צוזאַמען מיט אַ קבוצה אידן, נאָר ס׳איז
אַ ציבור, מעין כלל ישראל³⁵, און דאָס
ווערט אויפגעטאָן דורך דעם וואָס

(36) עפ״ז אולי יש לבאר דיוק לשון הרמב״ם
„מכניסין לתוכן“ ולא כבש״ס או ככתוספתא (ראה
הערה 16) — להורות שהם נעשו כחלם (מבני)
העיר. ועפ״ז.

(37) להעיר ממכילתא, מכילתא דרשב״י ופרש״י
— יתרו יט. כא.

(38) להעיר מדרך מצותיך מצות אהבת ישראל.
(39) עפ״ז יש לבאר דין הנ״ל ד״עיר שרובה
רוצחים אינה קולטת” — דאין זה גזה״כ, כ״א,
דמכיו דאנשי העיר הם הפועלים הגנתו והצלתו,
אא״פ שיעשה זה ע״י הרוצחים שבעיר, דאין קטיגור
נעשה סניגור.

(40) אף דהכפרה היא לכאורה מצד ההפך מזה
— היתיו בגלות. נפרד . . מאוהביו ומארץ מולדתו
(חינוך מצוה תי) — י״ל דהא בהא תליא: ההתאחדות
עם כלל ישראל להיות חלק מהציבור (לאחרי שהרג
(נפש), הוא דוקא כאשר נעשה. נפרד . . מאוהביו
(בהיותו במצבו הקודם) ומארץ מולדתו ושוכן כל
ימיו עם זרים“ אליו במצבו הקודם.

(41) ילקוט ראובני שופטים (יט. ד) בשם מדרש.
ערכי הכינייים (לבעל סה״ד) ערך גואל הדם. וראה
לקו״ש ח״ב ע׳ 626.

(42) וראה גם שער הפסוקים משפטים כא. יג.
וראה מכות י. א: ד״ת קולטין . . ממחמ״מ.

(31) ראה צפצפ״נ מכות (שם, א) — מה שמדייק
דצ״ל דיוריו דוקא, ולא מהני אוכלוסין דעיקר דעיר
הולכת בתר יושבי״, ר״ל בגדר קביעות לא
באקראי. ע״ש.

(32) להעיר ממשנה עירובין (שבהרה 9): אימתי
(אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה) בזמן שאין
בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה (כד׳
אמות). וראה בגמ׳ שם ס. ב. ואכ״מ.

(33) ל׳ הרמב״ם.

(34) ראה ערוך לנר מכות שם.

(35) עפ״ז יומתק מ״ש בצפצפ״נ ה״ל תרומות
בתחלתו (ב, ריש ע״ב): ובערי מקלט אסור שיה״ שם
גר תושב וכמש״כ בזה בה״ל אסורי דהוי כמו
ירושלים.

שנאמר⁵² חבור עצבים אפרים הנח לו".
ניט קוקנדיק אויפן שפל המצב ביותר
(עובדי ע"ז), איז אבער דער ענין פון
אחדות (שלום) מגין אז מ'זאל זיי ניט
קענען אָנרירן⁵³ (ביי אַז „אמר" המקום
כביכול איני יכול לשלוט בהם").

ועד"ז בדיון זה, אַז אויך איידער דער
הורג נפש האָט זיין כפרה — איז די אַח-
דוּת פון עיר מקלט אויף אים מגין.

ו. ע"פ כל הנ"ל וועט מען אויך
פאַרשטיין דעם לשון „קרי" וואָס שטייט
ביי מלחמת סיחון ועוג:

ווי געזאָגט, ווייזט דער ענין פון ריבוי
דיוּרין פון א „קרי", אין דער זעלבער
קרי, אויף דער אחדות פון די תושבי
העיר. און דאָס זאָגט דער פסוק, אַז ביי
סיחון ועוג איז געווען ניט נאָר גשמיות-
דיקער תוקף (במדה הכי גדולה)⁵⁴ נאָר
נאָכמער, ביי זיי איז געווען דער ענין
פון אחדות, זייערע שטעט זיינען גע-
ווען קריות — וואָס דאָס איז אַז ענין
אויך של הגנה רוחנית⁵⁵.

[ווי מען געפינט עס אויך ביי בני נח,
ווי עס שטייט⁵⁶ דער טעם פאַרוואָס דער
דור הפלגה איז ניט נאָכד געוואָרן ווי
דער דור המבול, ווייל⁵⁷ דער דור
הפלגה „היו נוהגים אהבה וריעות

זיין פאַר שפיכת הדם, פאַר זיין חטא⁵⁸.
און תורה גיט די הגנה פון עיר מקלט.

— כידוע, איז דער ענין פון גלות
לעיר מקלט, אַ כפרה פאַרן הורג נפש
בשגגה⁵⁹. אבער די כפרה ווערט נגמר
ערשט לאחר ווי עס ענדיקט זיך דער
זמן וואָס ער דאַרף זיין אין עיר מקלט⁶⁰;
עיקרו של עיר מקלט — כפשוטו של
מקרא — איז אַבער דער ענין ההגנה⁶¹.
סיי בפשטות — צו פאַרהיטן אים פון
דעם גואל הדם „פן ירדוף . . כי יחם
לבבו"⁶²; און אויך פון דעם רוחניות-
דיקן גואל הדם — אַז אויך איידער דער
איד באַקומט זיין כפרה (דורך גלות) וב-
מילא איז נאָך ביי אים דאָ די תוצאה
ופעולה פון זיין חטא, איז ע"ז וואָס ער
געפינט זיך אין עיר מקלט — קען דער
גואל הדם אים ניט אָנרירן.

און דער כח ההגנה פון עיר מקלט
נעמט זיך דערפון וואָס זי איז א „קרי", אַז
אַרט פון אחדות, כנ"ל.

כידוע⁶³, אַז בשעת מ'איז אין אַ מצב
פון שלום ואחדות איז דאָס אַ הצלה
והגנה, וכמחז"ל⁶⁴ אַז אפילו עובדי
עבודה זרה, אויב עס איז פאַראַן צווישן
זיי שלום ואחדות „כביכול"⁶⁵ אין השטן
נוגע בהם (אין מדת הדין נוגעת בהן)⁶⁶

(43) סוכה נב, א ושמ. ועוד.

(44) ראה מכות ב, ב. חינוך שם. ובכ"מ.

(45) ראה ריטב"א מכות שם ושם יא, ב. וראה
אנציקלופד" תלמודית ערך גלות. וש"נ.

(46) כשם מקלט ב'ל' תרגום „שזכותא" (הצלה).

ובפרט קודם גמר דין שזא לא שייך כפרה — תוד"ה

אמר מכות שם. וראה צפע"נ מהד"ת ל, ג.

(47) שופטים יט, ו. וראה פרש"י שם.

(48) ראה באורכה תרי"ח נח עג, ג ואילך.

(49) ספרי ובמדב"ר (פ"א, ז) ע"ה"פ (נשא ו, כו)

וישם לך שלום. ב"ר פלי"ח, ו. תנחומא שבעה ע"ה.

(50) ספרי ובמדב"ר שם.

(51) תנחומא צו ז. שופטים יח.

(52) הושע ד, יז.

(53) ראה גם ירושלמי פאה פ"א ה"א (קרוכ
לסופה) — בנוגע דורו של אחאב, דמכיון „שלא הי'
להן דילטורין היו יורדין למלחמה ונוצחין". ע"ש.

וראה תרי"ח שם ע"ד, סע"ד.

(54) ב"ר שם.

(55) ערים בצורות חומה גבוהה דלתים וברית.

ועוד (ראה פרש"י חקת כא, כג. ועוד).

(56) וע"ד ההגנה הרוחנית בנוגע לעוג (פרש"י

שם, לד. דברים ג, ב).

(57) ב"ר שם. פרש"י נח יא, ט.

(58) עד"ז הוא באדר"ב פ"ב, ז — בהחילוק בין

דור הפלגה ואנשי סדום.

— אע"פ וואס אויך ביי בני נח איז פועל ומחזק וכו' ענין האחדות ושלום (כנ"ל) —

איז ווייל זייער אחדות איז בלויז א חיצוניות'דיקע (זיי קומען זיך צוזאמען און זיינען זיך משתתף אין איין פעולה), ס'איז נישט קיין אחדות בעצם.

וואס דערפאר איז ביי בני נח נישט דער גדר פון ציבור? — ווארום אפילו לאחרי ווי זיי ווערן נתאחד, בלייבט יעדער יחיד א מציאות „פרטית“. און דעריבער, בשעת אידן האבן מלחמה געהאט קעגן זיי מיט דער אידישער אה-דות (די אחדות אמיתית פון בני ישראל⁶¹), האט עס מבטל געווען די הגנה (מצד דער אחדות) פון לעזיו.

ה. מ'דארף נאך אבער פארשטיין דעם טעם וואס דוקא אין דעם כיבוש פון ארץ סיחון ועוג איז די תורה מדגיש אט דעם ענין פון „לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו“, אשר לא לקחנו מאתם?

וײַל דעם ביאור אין דעם:

דער כיבוש פון ארץ סיחון ועוג איז געווען אויפן וועג צו (און צוליב⁶²) כובש זיין ארץ ישראל. נאכמער: בכמה פרטים רעכנט זיך ארץ סיחון ועוג אלס התחלה פון כיבוש ארץ ישראל⁶³, ביז אז

64 ראה באריכה תרי"ח שם ע"ד, ג ואילך. וראה שם (ע"ה, ג ואילך) הביאור — איך שייך בהם בכלל ענין האחדות.

65 ראה ניר סא, ריש ע"ב.

66 ראה צפצפ: מהד"ת י"ג, ב. עה"ת נח י' ה. וש"נ.

67 ראה באריכה תרי"ח שם (ע"ה, ג ואילך).

68 דסיחון ועוג היו נוטלים שכר מכל מלכי ארץ כנען לשמרם — מדרשים ופרשי' שבהערה 7.

69 פרשי' פרשתנו א, ד (מספרי). ועד שאמר משה שעזי' כבר הותר הנדר — ראה רש"י פינחס כו, יב (מספרי). ר"ע ואתננו ד"ה בעת ההיא. וראה לקיש ח"ס ע' 9. ח"ס ע' 102 ואילך.

ביניהם שנאמר⁶⁴ שפה אחת ודברים אחדים⁶⁵, משא"כ דער דור המבול וואס „היו גולנים והיתה מריבה ביניהם“⁶⁶.

און דאס איז די רבותא וואס תורה איז מדגיש ביי מלחמת סיחון ועוג „לא היתה קרי' אשר שגבה ממנו“, „לא היתה קרי' אשר לא לקחנו מאתם“ — אז אפילו די שטעט וועלכע זיינען געווען א קרי', ביי זיי איז געווען אחדות ושלום, ובמילא אויך א הגנה רוחנית, איז אעפ"כ האבן אידן זיי מנצח געווען און איינגע-נומען.

[ועפ"ז מובן, אז קרי' איז א גרע-סערער חידוש אפילו פון ערים בצורות — ווייל⁶⁷ דאס איז א הגנה רוחנית בהוספה על (און שטארקער פון) הגנות⁶⁸ גשמיות⁶⁹. און דערפאר דערמאנט דער פסוק (ביי מלחמת סיחון) בלויז „לא היתה קרי' גו“ און נישט „ערים בצורות חומה“ (כנ"ל סוס"א)].

ז. דער טעם הדבר וואס אידן האבן געקענט איבערקומען די אחדות כו' פון סיחון ועוג

59 נח שם, א.

60 ל' רש"י הנ"ל.

61 וע"ד טעם יראה משה מעוג — ראה פרשי' שבהערה 56.

וע"פ מ"ש בתרי"ח שם (ע"ה, ב ואילך) שהאחדות קשורה עם השייכות והביטול לאלקות (ע"ש), מובן שההגנה הרוחנית שלו (זכות ששמש את אברהם — בטל"ו) מוסיפה גם בענין ה„קרי'“ — האחדות — שלו.

ועפ"ז תומכת ההוספה באריכות „לא היתה קרי' אשר לא לקחנו מאתם“ בנוגע לעוג (לא בקיצור — וגם הקריות), ובפרט שכבר נאמר בנוגע לכיבוש דקירות סיחון, כי אצל עוג ה' ענין הקרי' — אחדות — בתוקף יותר.

62 ובפרט דהגנה גשמית דתוקף הערים לא היתה אצלם, דהרי יצאו מהערים (כנ"ל הערה 7).

63 וגם ברוחניות הענינים: תוכן העבודה דער חומה ה"ע דסור מרע, שהחומה מונע האויב כו' ליכנס תוך העיר: משא"כ תוכן הענין דקרי' הוא עבודה חיבתית — אחדות.

ובמילא איז בא אידן דעמאלט געווען מעין כח הצבור והקהל שבא", אויף מבטל זיין און כובש זיין די קריות, דעם צבור שבלעז".

ט. פ' (מטות) מסעי ודברים ווערן געלייענט אלעמאל אין די טעג פון בין המצרים⁷⁶. איז מובן, אז דער תוכן פון "קרי" (וועלכער איז מודגש סיי אין פ' מסעי און סיי אין פ' דברים) האט א שייכות מיוחדת צו דעם זמן:

דער חורבן וגלות פון אידן איז סיבתו דער פירוד צווישן אידן, כמחז"ל⁷⁷ אז דער חורבן איז געקומען מצד דעם עזן פון שנאת חנם. וואס דערפון איז מובן, אז דער תיקון (— פון "בין המצרים") איז דורכן מבטל זיין די סיבת החורבן, דורך מוסיף זיין און מחזק זיין דעם ענין פון קרי' פון אידן — אהבת ישראל בין אין אן אופן פון אחדות ישראל בשלימות.

און אין דעם זיינען דא די צוויי שלבים — ווי מען לערנט דעם ענין אין פ' מסעי און ווי דערנאך אין פ' דברים:

לכל לראש זאגט מען, אז אויך ווי אידן געפינען זיך נאך אין גלות, אין די "מסעי בני ישראל" אין מדבר העמים⁷⁸, נאך איידער ס'איז דא די כפרה אויף חטאינו, האט מען שוין די הגנה נגד דעם "גואל הדם" דורך דער הנהגה אין אן אופן פון "קרי" (והקריתם לכם

לכמה דיעות איז דאס נכלל אין דעם ברית בין הבתרים⁷⁹.

איינער פון די עיקר חידושים וואס האט זיך אויפגעטאן בכניסת ישראל לארץ ישראל, איז באשטאנען אין דעם וואס דעמאלט זיינען אידן געווארן א מציאות פון ציבור באופן פון "קהל", וואס דערפאר איז דעמאלט דוקא נתחייבו בערבות⁸⁰ (משא"כ אין בבל איז ניטא דער גדר, אין תענית צבור בבבל⁸²). ד. ה. בכניסתם לארץ איז נגמר געווארן בשלימות די מציאות פון אידן, ובלשון הצפע"ג⁸³ "אחר שנכנסו לא" נעשו ציבור ונעשו מציאות אחת נצחית" (און ער איז מאריך ווי דאס איז נוגע בכמה הלכות⁸⁴).

און דעריבער האט זיך געפאדערט דוקא אין כיבוש ארץ סיחון ועוג — אלס הקדמה והתחלה פון כיבוש ארץ ישראל, צו מבטל זיין דעם ענין הקרי' פון סיחון ועוג — די אחדות אין קליפה ביי אוה"ע (ומהאי טעמא גופא האבן סיחון ועוג זיך געשטעלט מיט דעם כח פון קרי' אויף אפצוהאלטן אידן פון קומען לא"י):

און אויך דער כח ביי אידן אויף איינ-נעמען די קריות פון ארץ סיחון ועוג איז געווען מצד דעם ענין (האחדות) גופא, ווייל דאס איז געווען נוגע אין (דער התחלה פון) כיבוש ארץ ישראל כולה⁸⁵,

70) ראה לקי"ש חכ"ח ע' 210 ואילך ובהנסמן שם.

71) פרש"י נצבים כט, כח — מסנהדרין מג, סעי"ב.

72) פסחים נד, ב. וש"נ. וראה צפע"ג שבהערה 74.

73) שו"ת צפע"ג (ווארשא) סקמ"ג ס"ב.

74) ראה גם צפע"ג הל' ברכות פ"א הי"א. מהד"ת ז, ב. ובכ"מ. וראה לקי"ש ח"ח ע' 113 (ס"א) ובהערה 77.

75) ראה הערה 68, 69.

76) ראה של"ה ריש פ' מטות מסעי (שסו, סע"א): פרשיות שלשה אלה מטות ומסעי ודברים הם תמיד בשבתות שבין המצרים כו'. וראה לקי"ש שם ע' 378.

וש"נ.

77) יומא ט, ב.

78) יחזקאל כ, לה. וראה לקי"ת דרושי אלה מסעי וביאורים. וראה גם בחי', אוה"ח ועוד ר"פ מסעי.

ערים" — אידן שטייען צוזאמען באח-
דות:

און דאס איז די הקדמה וואס דורך
איר ווערט אויפגעטאן דער ביטול פון
קרי' דלעו"ז ("לא היתה קרי' אשר שגבה
ממנו . . . אשר לא לקחנו מאתם") — ביז
דעם ביטול (וכפרה) פון חטאינו — בש-
לימות,

און מען גייט גלייך אריין אין ארץ
טובה ורחבה⁷⁹, ארץ ישראל, ביז אין אן
אופן פון „ירחיב ה"א את גבולך"⁸⁰, ניט

נאר עבר הירדן וואס מ'האט איינגע-
נומען לפני כיבוש הארץ און — כיבוש
הארץ, נאר אויך קיני קניזי וקדמוני, ווי
דער רמב"ם זאגט⁸¹,

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו
ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה
בימינו ממש.

(משיחות ש"פ עקב וש"פ ראה תשמ"א)

79) שמות ג, ח.

80) שופטים יט, ח.

81) הל' רוצח פ"ח ה"ד. וראה רמב"ם הל' מלכים
פ"א ה"ב.

דברים שבת חזון

אידן, און פונדעסטוועגן איז דער סיום וחותם ההפטרטה⁶ מיטן ענין הגאולה — „ואשיבה שופטיך גו' ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה“;

אזוי געפינט מען אויך אין פ' דברים, אז הגם די פרשה אנטהאלט אין זיך „דברי תוכחות“⁷, רעדט זיך אבער אין איר סיום וחותם⁸ וועגן דער כניסה פון אידן לארץ ישראל — „לא תיראום כי ה' אליכם הוא הנלחם לכם“.

און וויבאלד אז „הכל הולך אחר החיתום“⁹, איז מובן, אז כאטש דער תוכן פון דער הפטרה איז „פורענותא“¹⁰ — און פון די ג' דפורענותא איז די הפטרה פון חזון די הארבסטע פון זיי¹¹ — איז אבער די נקודה עיקרית שבה (— דער סיום וחותם) דער ענין הגאולה: „ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה“.

און היות אז א הפטרה קומט אלס דער גמר וסיום פון דער סדרה אין תורה¹²

(6) שם, כ"ו.

(7) ראה ספרי, ת"א, ת"י ופרש"י — ריש פרשתנו.

(8) ג, כב.

(9) ברכות יב, א.

(10) תוס' מגילה שם, וטושי"ע שם — מפסיקתא. וברמב"ם שם „בדברי תוכחות“. אלא שלדעת הרמב"ם הוא סדר אחר ולא כבטושי"ע.

(11) ראה תוס' שם בסיומו, בהטעם דהפטרה דחזון הוא בשבת שלפני ת"ב — כי הוי ענין „אבילות“. וראה ראבי"ה סי' תקצ"ה, והפטרה דחזון ישעי' נהגו לקרותה בניגון קינה וענין אבילות הוא „ועיי"ש שלכן קוראין אותה דוקא בשבת שלפני ת"ב (ולא לאחר)“ „כיון דבחול לא אפשר לאפטורי מפטיר בשבת“.

(12) להעיר מפירוש לשון „הפטרה“ — אנציקלופדי' תלמודית בערכו (בתחלתו). וראה שם, דיש שקראו אותה בשם „אשלמתא“, כי היא ההשלמה של קריאה בתורה.

א. שוין גערעדט פיל מאל, אז אע"פ וואס פון פ' בראשית ביז שבעה עשר בתמוז „מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע“ (ווי עס שטייט אין תור¹) —

אעפ"כ, וויבאלד אז אלע ענינים פון תורה זיינען מדויק ביותר, איז פארשטאנדיק, אז אויך די הפטרות וועלכע מ'האט קובע געווען אין די שבתים פון י"ז תמוז ואילך „לפי הזמן כו'“ [די הפטרה פון „דברי ירמיה“ בפרשת פינחס (אדער מטות) וכו', „חזון“ בפ' דברים²] — האבן זיי אבער אויך א שייכות צו די פרשיות וועלכע מ'לייענט אין די שבתים „מענין הפרשיות כו'“, כאטש אז בעיקר זיינען זיי „לפי הזמן ולפי המאורע“⁴.

און דאס איז מודגש ביותר אין שבת חזון. ווארום דער שם פון דעם שבת ווערט אנגערופן (במנהג ישראל, וואס תורה היא) ע"ש ההפטרטה — שבת חזון, איז דאך מובן אז דאס איז דער תוכן פון דעם (גאנצן) שבת.

ב. צווישן די ענינים מיט וועלכע די הפטרה „חזון ישעי'“ איז „בדומה“ צו דער פרשה (דברים) — איז:

די נבואה פון דער הפטרה „חזון ישעי'“ באשטייט אין מוסר-רייד צו די

(1) ראה לקו"ש ח"ט ע' 61. ושי"י ח"ח ע' 342. ועוד.

(2) או"ח סתכ"ח (בשם הפסיקתא). ועד"ז בשו"ע שם ס"ח. תוד"ה ר"ח מגילה לא, ב. וראה רמב"ם ה' תפלה פ"ג ה"ט.

(3) ועד"ז ה' דגמחמא.

(4) ראה בפרטיות לקו"ש ח"ט שם ובהערות שם.

(5) ישעי' א, א ואילך.